

РЕЦЕНЗИЯ

от доктор на науките, Благовест Цветанов ВЪЛКОВ, професор УАСГ на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, научна област 8. Изкуства; професионално направление 8.2. Изобразително изкуство; научна специалност 05.08.04 Изкуствознание и изобразително изкуство **НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ, Департамент „Изящни изкуства“, докторска програма „Визуално-пластични изкуства“**

Автор: *Панчо Кузманов Куртев*

Тема: *„Нови аспекти в скулптурата на открито, като практика в скулптурните симпозиуми, проведени в България от края на XX век и началото на XXI век / Синтез на скулптурата и откритите пространства“*

Научен консултант: *доц.Валентин Савчев, НБУ*

Основание заповед № 3-РК от 11.07.2018 г. на Ректора на НБУ и решение на Научното жури, Протокол №1.

Общо описание на представените материали

Представеният от Панчо Куртев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на НБУ и включва следните документи:

- молба до Ректора на НБУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (призната ОКС „магистър“);
- заповеди за записване в докторантура и други присъщи документи, съпътстващи обучението и работата върху дисертацията;
- заповед за провеждане на изпитите от индивидуалния план и съответни протоколи;
- протоколи от съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации - 2 броя;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;

Кратки биографични данни за докторанта

Панчо Куртев е завършил художествена гимназия (ССХУ по приложни изкуства) „Св.Лука“, а впоследствие висше образование в Национална художествена академия, специалност скулптура.

Като скулптор, между 1991 и 2016 години, Куртев е участвал със свои творби в множество форуми и експозиции на скулптура: групови изложби/ *Международен симпозиум Мадара*, Международен симпозиум „Росица”, Сите дез Ар“ Париж, Международен симпозиум Банско, Международен симпозиум Ясна поляна, Симпозиум по скулптура гр.Бяла Варна, „*Via Pontica*” ГХГ гр. Варна, „*Без дистанция*” галерия „Райко Алексиев”, “НЕДОКОСВАЩИ СЕ ЕЛЕМЕНТИ”- УАСГ, “СЕНКИ” --- УАСГ, “ПРАЗНИЦИ НА КУЛТУРАТА” в София...; **проекти/ РЕАЛИЗАЦИИ С АРТ ГРУПА** “7+1” - “САЛФЕТКАТА” – “Скулптура XXI” гр. София, “ПОДЗЕМЕН ФИЛТЪР”, гр. Пловдив, “БЛУР”, Импресия Пловдив, “МЕМБРАНА”, СБХ, “Шипка 6”, София, “АНАЛИЗ НА ПАМЕТТА”, Фронт за комуникация, Пловдив, МЕЖДУНАРОДЕН СКУЛПТУРЕН СИМПОЗИУМ Илинденци, “ВОДА - ВЪЗДУХ” – Златоград, “БАРИЕРА ВЕРТИКАЛИ” Момчиловци, Смолянско, ИНСТАЛАЦИЯ – МИКАДО, ГХГ Пловдив, “АРКАТА”, галерия Ата-Рай София и др... Негови работи са останали притежание на редица симпозиуми, в които автора е участвал.

Понастоящем Панчо Куртев работи като редовен преподавател в УАСГ, кат. Рисуване и моделиране. Отличната му подготовка в образованието в художествените гимназия и академия, годините, прекарани в ателието на скулптура академик Крум Дамянов и натрупаният огромен опит са формирали Панчо Куртев като отличен преподавател – перфектен професионалист, дълбокомислещ и увлекателен дидактик, който умее да предаде знания и умения, но и да предизвика креативно отношение у студентите...

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Разработваният в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение е напълно актуален. Той по принцип ще бъде винаги такъв, поради особената природа на изследвания обект, както и поради това, че установяваните принципи и решения не търпят застой, а са винаги отворени за новости, следвайки самите изкуства, които изследва. Освен справянето с теоретичната история на проблема, което е библиографско изследване, в труда са налице авторовите новаторски виждания, защитени с лично създадени творби. Поради това може да се твърди, че актуалността на дисертацията е защитена във висока степен.

Съответни на актуалността са и конкретните задачи, разработени успешно в дисертацията.

Познаване на проблема

Докторантът познава състоянието на проблема и оценява творчески литературния материал, който е проучил, както и примерите, на които основава тезата си.

Избраната методика на изследване позволява в много висока степен постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Естеството на материала, върху който провежда изследването докторанта е обичайното – *литература по въпроса и анализирани примери, но тук е налице и особен „материал“ – творчеството на самия автор.* От всичко това следва резултатността и приносът на изследването, освен познаването на проблема и историята на теоретичните изследвания, освен знанието, в случая авторите творби сами по себе си са ценен материал и предпоставят постигнат съответен принос.

Оценката на достоверността на материалите, върху които се градят приносите на дисертационния труд е защитимо висока.

Уводът и съдържащите се в него Общи бележки са коректно и убедително съставени и добре въвеждат в особеностите на разработката.

С ПЪРВА ГЛАВА авторът създава необходимия контекст на изследването – исторически и териториален / Европа и България. С този теоретичен преглед на вече казаното в литературата и примерите от различната практика той осигурява важен материал за правене на принципни изводи за закономерности, тенденции и собствени открития по проблемите на изследването. В рамките на цялото изследване тук съдържанието е достатъчно, значимо по брой и специфика на изследваните обекти и въпроси. Следва да се каже категорично, че постигнатото е убедително и определено приносно във всичките си аспекти. Така и третата глава с творбите на автора става по-добре разбираема и приемлива като научна полза, поставена в подходящ проблемен и примерен контекст...

Съвсем сбито, но изчерпателно са проучени и изяснени основните причини и направления на поява на скулптурния симпозиум като нова форма на скулптурата. Авторът добре е разбрал и оценил социалните, художествените и архитектурно-урбанистичните аспекти на синтеза на архитектурата и скулптурата, на симпозиума като особен род проява на такъв синтез, както и значението на въздействието на резултатите от тях... Оценката му е от значение за цялостното извеждане на поуки и принципи в работата на авторите на такива форми. Мнението на докторанта е, че според „съвременното разбиране, симпозиумът е престижен научен форум за срещи на обмяна и консумация на академични идеи и мисли“. Това е важно разбиране на автора, защото се акцентира върху принципно-концептуалната страна от съществуването на един симпозиум за поставяне на въпроси и съвместно търсене от професионално-творческата общност на отговори на тези въпроси – извън съкровената атмосфера на уединеното ателие. Трактовката на проблема е от гледна точка на колективното, на изясняване на парадигма, както и вече на взаимодействащо оформяне на пластична идея от няколко изкуства – „няколко скулптора, съвместно в определен материал, с обща концепция...“, „Форум за обмяна на мисли, идеи...и комуникация с другите изкуства/ т.е. „няколко изкуства в ена форма, на което разширеното разбиране се е появило доста по-късно с провеждането на симпозиумния терен на оперни спектакли“. Така е изяснена основата на симпозиума като такъв, което е важно за установяване на ползата от изследването и за практиката в тази сфера. Естествено е проучен първия симпозиум в Сант Маргаретен и „Симпозиума на Европейските Скулптури“. Доразвитието на новите идеи става със симпозиума в Линдабрун и въвеждането на още един общ момент – за „съвместност“ на

произведенията, което е връхната точка в обобществяването на художественото творчество. Бих добавил като възможност още само една възможност – съучастието на публиката, което по-късно става проблем в други форми на изкуство и други прояви. С това може да се смята, че проблематиката на симпозиума е изчерпана. Куртев допълва темата с новости в „стиловите посоки“ – различни, различни субстанциално-материални източници, природа и пространства. Разгледаните посоки на търсения в нови прояви и ориентири са изчерпателни и отлично проучени, разбрани и обобщени. Така се изяснява пълната картина от въпроси и намерени съвместно отговори на скулпторите, формата и средата на симпозиумите, а от – тук и на т.нар. синтез изобщо. Изяснени са и симпозиумите – последователи и продължители на зададените принципи и особености от симпозиумите-основатели. Вече се изгражда и разпространява голяма мрежа, създава се традиция на тази нова форма на изкуство – цяла централна и източна Европа, далечния изток/Япония, Австралия. Следващ обект и кръг от проблеми в тази част от изследването са съсредоточени върху „Движение симпозиум“. Това, което е изяснено тук от дисертанта потвърждава основанията му да го включи в дисертационния материал. Той установява световно разпространение и значение на движението и редица негови особености, с което успява да допълни картината на приносите на симпозиумите за развитието на изкуството – неговите мотивация, пластически търсения, архитектурно-художествен и социален ефект. В това е приносното значение на тази част от труда...

Следва естествен фокус върху българската практика. Дисертантът прави напълно критичен преглед на зараждането на тази форма в България. Основанията се коренят в обществено-политическата действителност, която разрешава/ограничава или спира новите тенденции в изкуството, появили се като резонанс на ставащото по света. И ако при проследяването на естествено и по необходимост появилата се симпозиумна форма и практика в Европа, която неограничено търси и откривателства, с което самата тя „в движение“ изяснява смисъла, същността, задачите и формата си, то в България това не става така. Появата не е естествена, а очевидно-рефлекторна, търсенията са ограничени и непълни, постиженията на български автори са по-скоро в задгранични участия на силни автори, обаче в естествено и недеформиране условия. Изследването на Куртев дава яснота на тези проблеми, очевидно е, че тук не се формират линии на концептуално новаторство и спонтанен стремеж за формиране на парадигма – ясна, но и отворена за допълване и комплетковане. И все пак авторът е установил характерните черти на онази практика и тенденциите в симпозиумната практика. Проучил е пълно симпозиумните различни места, както и конкретните примери и автори... Изследването е безспорно полезно, защото намира поставените в работите въпроси и проблеми от професионално-пластично естество, както и тези на средата и социума. Освен обоснованата и добре представена критична картина са правилно оценени и положителните последици от съществуването на симпозиумна практика в страната. С това той допълва историческата и професионална картината на българските симпозиуми.

Важна част на изследването се явява тази, която разглежда „новото време“ – края на 90 те години... естествено, след изкривените условия, които в доста голяма степен определят развитието на изкуството и в частност – на симпозиумите, е в най-съществена степен от значение как в условия без външни ограничения се развива практиката,

работата по силата на естествени и чисто професионално-художествени сили и принципи. По тази причина тук няма да се разглежда правилно представената променлива и, за съжаление също пред определящо влияеща действителност на развитието на симпозиумите. Съществени са анализите и оценките в условията на относително устойчиви външни условия – обществени и професионални... За отправна позиция авторът е предпочел (правилно!) „първоначалната идея, заложенa в първите Европейски практики“. Авторът е избрал проявите с най-значима проява за развитието на симпозиумната практика в български условия:

- пространството като „обект“;
- появата на нови, външни авангардни течения в изкуството, нови материали и форми;
- разширен идейно – смислов диапазон на скулптурите в публичното пространство в нови образи;
- създаване на свободни скулптури с колективно мислене, възприемани от публиката;
- акцент върху абстрактната форма;
- синтез между различни изкуства, на изкуства с архитектура;
- нови материали;
- включване на природни елементи и материали;
- кинетизъм...

В дисертацията всичко това е представено пълно и оценъчно. Анализирани са приносно за нашата художествена култура скулптурния симпозиум „Илинденци“, проекта „Скулптура на открито“ в парка Заимов София с имената на изявени в него автори...

Критическият поглед на дисертанта естествено поставя и въпроса за нерешените проблеми на българската симпозиумна практика, които са добре разбрани и представени. От значение за научно-приложните качества и принос на дисертацията е направеният от автора извод относно възприемането на произведението в контекста на скулптурния симпозиум - трите компонента: творба, среда и зрителя, както и анализирането на последиците от неподходящите съотношения и взаимодействие на тези компоненти.

ВТОРА ГЛАВА пренася проблематиката в по-голям мащаб, извежда я в измеренията на синтеза на скулптурата с откритите пространства. Това е логичен и необходим преход, който обогатява значително научните и научно-приложните достойнства на дисертацията. Началото е поставено логично в общите проблеми и знания за формата и композицията изобщо, за да бъдат те използвани като основа на конкретната морфологична теория и практика. За дисертанта съществува пренебрегвана в наличните изследвания разлика между теориите на формата и на композицията, които той убеждава, че трябва да се разграничат. Съответно са представени неговите проучвания на наличните теории /виждания и са установени особености на двете дисциплини, което има приносно значение за труда. От хисторическо значение е представянето в тази част на труда на знанията за организацията на формата, на симетрията и ритъма, както и на всичко от значение за познанията по композицията.

Един от фундаменталните въпроси, които изследва автора е въпросът за средата и нейните фактори. Разбира се това има несамостоятелно значение, проучването е направено в контекста на съществуващия за дисертацията проблем на взаимодействието на скулптурата с нейната среда. Правилно са поставени въпросите относно това какво представлява синтеза и какви проблеми се решават при него. Тук изследването е пълно и убедително, с което дисертацията комплектова, но и обогатява съществуващите знания. Анализите водят Куртев до извода, че въпросът за синтеза е „спорен“, което е важен извод при яснотата на автора, че прави научно и стремящо се към ясни относително категорични изводи...

Следващият въпрос пред дисертанта е сложен, защото е интердисциплинарен, при това с утвърден приоритет на друго изкуство на пространството/средата. Това е архитектурата. Отбелязвам този момент, защото резултатите от проучването на дисертанта не оспорват правото му на отношение. Той заема, ползвайки подходящи изследователи, но и по убеждение, правилни позиции и извеждайки полезни характеристики на средата в контекста на неговото изследване като оперира с достатъчно примери от нашата практика и наука...

ГЛАВА ТРЕТА представя творчеството на докторанта Куртев като практикуващ скулптор. Целта е да се представят принципите, от които той се ръководи, както и да се отбележат характерните черти на формата в неговите работи в контекста на труда. Допълнително, но не по-маловажно, тази част представя едно значително, оригинално творчество, което е приносно за българската художествена култура.

В текста убедително е проследена принципната свързаност на художественото творчество на автора със споделените анализи, изводи, установени виждания, стремежи и тенденции, представени в чисто изследователските части на труда. Може да се каже, че „наученото“ е обогатило твореца, но и, че творбите са обогатили изследването.

Трудът завършва с присъщото ЗАКЛЮЧЕНИЕ, което прави отлично впечатление със синтезираността и краткостта си, представяйки най-важното и ценното в дисертацията, така оставяйки ярко и запомнящо се впечатление от труда в неговата цялост и затвърждавайки убеждението в неговата приносност и заслужена положителна оценка.

Научните и особено научно-приложните приноси на дисертационния труд се заключават в следното:

- ***Характерът на тези научни приноси се състои в значително и значимо обогатяване на съществуващи знания. Ценността на това обогатяване е в новото и пълно изследване на цялостното развитие и еволюция на симпозиумите като форма на създаване на художествени творби и изключителната положителна промяна на средата, в която те се експонират: взаимоотношенията между авторите в работата на един симпозиум, до степен на съавторско създаване на скулптурите; обогатяване на симпозиумната територия и с други изкуства; социализацията на симпозиумната среда, в която се включват интерактивно и посетителите...***

- ***Доказват се с нови средства съществени нови страни в***

съществуващи научни проблеми и теории относно обществено много важните проблеми на откритите пространства и скулптурата в тях. Една определено недостатъчно и нееднозначно изследвана проблематика и, особено, на симпозиумите като специфична форма на творчество изобщо и в контекста на споменатите проблеми. Важно е да се подчертае и особеното естество на един конкретен обект на изследването /в Глава трета – предпоставено оригинални творби на автора, които сами по природа и реалност са *новост* в изкуството и така служат като реален и безспорен аргумент в защита на авторската теза.

Конкретно значимостта на приносите за науката и практиката се състои в предоставянето на (още) една отлично защитена *оригинална творческа гледна точка* в сферата на скулптурата в откритите пространства и частния случай със скулптурните симпозиуми като с това се обогатява и българската култура, професионална практика и професионалното образование по професиите на художествената форма и пространство. Висока оценка заслужават изследваните и разяснени по аргументиран и интересен начин мотиви и сполучливи хрумвания в хода на изследването на представените творби на автора.

Справката за приносите, която дисертантът представя отразява вярно нещата, които той е постигнал със своето изследване и лично творчество, и е правилно съставена.

Преценка на публикациите по дисертационния труд:

1. „СКУЛПТУРАТА И НЕЙНАТА СРЕДА - ЗАВИСИМОСТИ В КОНТЕКСТА НА ОТКРИТИТЕ ПРОСТРАНСТВА В БЪЛГАРСКАТА СИМПОЗИУМНА ПРАКТИКА“;
2. „СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ ЗА ВИЗУАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПРОСТРАНСТВА В БЪЛГАРИЯ В ИЗЯВИТЕ НА АСОЦИАЦИЯ ЗА ВИЗУАЛНО ИЗКУСТВО „7+1“.

И двете публикации притежават научни качества и представят постиженията на докторанта в изследователската му работа и художествено творчество. Те отлично се вписват в международния контекст на конференцията в НБУ, на която са докладвани и допринасят за съответното забележително ниво на българското участие в нея. Отличните впечатления, които са оставили затвърждават и еднозначната висока оценка за основния дисертационен труд на Куртев.

Личното участие на докторанта е във възможно най-висока степен. Това в определен смисъл е предпоставено и от характера на изследването и неговия предмет и специфичен /личен обект.

От тук идва и следствието, че формулираните приноси и получени резултати са негова лична заслуга.

Авторефератът по съдържание и качество е *направен според изискванията на съответните правилници, и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.*

Нямам критични забележки и препоръки към проведеното изследване и комплекта материали.

Имам **лични впечатления** от творческо професионалната работа на докторанта по време на пребиваването му в ателието на Крум Дамянов и от показваните негови лични творби в многобройни участия на скулптурни форуми. Познавам добре и работата му като преподавател в кат.Рисуване и моделиране в УАСГ.

Общото ми впечатление, на което се основава и мнението ми за него е, че той е изключително трудолюбив и всеотдаен човек, мислещ творец и преподавател, който отговорно и високо резултатно върши всичко, с което се заеме или бъде ангажиран. Отделно смятам творчеството му за ярко оригинално и професионално, за приносно в българската скулптура.

Препоръчвам на автора като творец и изследовател просто да продължи по проправения вече от него път на изследователска работа, паралелно с художественото му творчество. В полза и на двете занимания...

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на НБУ.

Дисертационният труд показва, че **докторантът Панчо Кузманов Куртев** притежава задълбочени теоретични знания, професионални способности и опит по **научната специалност 05.08.04 Изкуствознание и изобразително изкуство**. Със своя труд той демонстрира и качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам Научното жури по назначената процедура**

да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Панчо Кузманов Куртев в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, научна специалност 05.08.04 Изкуствознание и изобразително изкуство.

26.08.2018 г.

Рецензент:..

(проф.дн Благовест Вълков)